

В.П. Пішак, І.С. Давиденко

Професор-патолог Н.М. Шінкерман: історія життя у документах (до 100-річчя з дня народження)

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Людська пам'ять є загадковою річчю – вона утримує величезний обсяг інформації, але іноді, при об'єктивній перевірці подій за документами, дивуєшся наскільки запам'ятовування подій є вибіркоким, що, напевно, пов'язано з емоційною домінантою певної особи щодо конкретного історичного моменту. Ось чому при вивченні біографії історичної постаті, окрім свідчень очевидців, також важливо дослідити документальні матеріали, які неупереджено розкриють такі сторони минулого, які не були відомі, або чомусь не закарбувалися у пам'яті, або ж запам'яталися зовсім по-іншому.

На щастя, про життєвий шлях професора Наума Мойсейовича Шінкермана розповідають документи, які зберігаються в архівах Буковинського та Одеського державного медичного університету, та документація організованої ним кафедри, а також безцінна для всіх нас "История кафедры патологической анатомии Черновицкого медицинского института (1944-1969)", яка написана Н.М. Шінкерманом російською мовою на 39 сторінках машинописного тексту вже по залишенні ним кафедри.

З архівних документів Буковинського державного медичного університету (колишнього Чернівецького медичного інституту) відомо, що Науму Мойсейовичу у 1953 році (рік "справи лікарів") довелося на засіданні народного суду 1-ї дільниці Сталінського району м. Чернівці доводити, що він (Шінкерман Наум Мойсейович) та Шейнкерман Нухим Мошкович, на ім'я якого було видано диплом про закінчення Одеського медичного інституту у 1932 році, є однією і тією ж особою, причому, цікаво, що позитивне рішення суду було винесено для пред'явлення саме у Чернівецький медичний інститут. Наразі залишається невідомим мотив щодо зміни прізвища, ім'я та по батькові, але здається, що вагомих причин не було, адже, за свідченнями на судовому процесі однокурсниць Н.М. Шінкермана, його, Нухима, під час навчання в Одеському медичному інституті, також називали і Наумом. Невідомим залишається і точна дата зміни імені, але вже працюючи в Одеському медичному інституті на кафедрі патологічної анатомії, за документами значиться особа "Наум Мойсейович Шінкерман".

Професор Н.М. Шінкерман за діагностичною роботою

ЛИЧНАЯ КАРТОЧКА
 СЛУЖБЯЩЕГО ОДЕССКОГО МЕДИЦИНСКОГО ИНСТИТУТА
Шинкерман Наум Мойсеевич

Фамилия, имя и отчество	С какого числа (числа в день рождения)	Где родился (наименование)	Пол	Порядковый номер (В/УМ)	Семейное положение	Национальность	Образование			Ученое звание (специальность)	Ученое звание (специальность)	Фамилия отца	Стаж работы по специальности (в годах)
							Место, где окончено	В каком году	Специальность				
<i>Шинкерман Наум Мойсеевич</i>	<i>18/10/1907</i>	<i>м. Подольск, Киевская губ.</i>	<i>м.</i>	<i>1</i>	<i>Семья</i>	<i>Украинская</i>	<i>Одес. ун-т</i>	<i>1927</i>	<i>Специальность: Патология</i>	<i>Канд. мед. наук</i>	<i>Наум Мойсеевич</i>	<i>14</i>	
	<i>18/10/1907</i>	<i>м. Подольск, Киевская губ.</i>	<i>м.</i>	<i>1</i>	<i>Семья</i>	<i>Украинская</i>	<i>Одес. ун-т</i>	<i>1927</i>	<i>Специальность: Патология</i>	<i>Канд. мед. наук</i>	<i>Наум Мойсеевич</i>	<i>14</i>	

Служба в Красной Армии	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	Служба в НКВД	
																				Служба в НКВД
<i>Уч.</i>	<i>1947-48</i>	<i>1948-49</i>	<i>1949-50</i>	<i>1950-51</i>	<i>1951-52</i>	<i>1952-53</i>	<i>1953-54</i>	<i>1954-55</i>	<i>1955-56</i>	<i>1956-57</i>	<i>1957-58</i>	<i>1958-59</i>	<i>1959-60</i>	<i>1960-61</i>	<i>1961-62</i>	<i>1962-63</i>	<i>1963-64</i>	<i>1964-65</i>	<i>1965-66</i>	<i>1966-67</i>

Особиста картка службовця Одеського медичного інституту

Не викликає сумнівів, що непересічний талант літератора проявився у Н.М.Шинкермана досить рано. Чого вартий, зокрема, той факт, що ще до вступлення до вищого навчального закладу та потім, будучи студентом медичного інституту, Наум Мойсейович працював коректором (російська мова) в одеській газеті "Заря". І надалі, вже працюючи на посаді завідувача кафедри патологічної анатомії Чернівецького медичного інституту, професор Н.М. Шинкерман плідно продовжував свою коректорську діяльність у кількох чернівецьких публічних виданнях. Викладені факти є особливо цікавими, з огляду на те, в яких умовах формувався майбутній професор, адже він не був вихідцем з родини гуманітаріїв, бо в автобіографії читаємо: батько Мошко Менделевич – годинникових справ майстер, мати Мона Ісаківна – домогосподарка. А ще слід урахувати, що роки, коли здобувають першу освіту, у Наума Мойсейовича припали на навколореволюційні часи, адже народився він у 1907-му році у невеличкому містечку Подільської губернії (нинішня територія Одеської області), у 1920-му році (прямо як у Т. Шевченка: "мені 13-й мишло") родина переїхала до Одеси. Про те, які були умови для здобування знань на зазначеній території України у період 1914-1925 рр., досить добре відомо. Про труднощі того періоду можна знайти епізод в автобіографії Н.М.Шинкермана: по закінченні проф. технікуму "Труд" (навчання у 1923-1925 рр.), "... из-за крайней трудности устроиться на работу, по молодости и наивности, принял предложение своей тетки, проживавшей в г.

Хайфе (Палестина), провел у нее год, после чего вернулся в Одессу, где вскоре стал работать корректором газеты ...". Наскільки ж видатною по таланту і силі волі людиною слід бути, щоб показати той прогрес, який в подальшому спостерігали сучасники Наума Мойсейовича у різних напрямках його діяльності?

Після закінчення медичного інституту, до 1935 р. була робота на посаді ординатора у одному із сіл одеської області, дворічна служба у якості молодшого лікаря полка у лавах Радянської Армії, а лише потім доля майбутнього професора-патолога назавжди пов'язана з кафедральною стежею, на якій він залишив про себе особливу пам'ять і як педагог, і як лікар, і як науковець. Викладацька робота на посаді асистента, кандидатська дисертація на тему "Первинний рак легень", посада виконувача обов'язків доцента кафедри патологічної анатомії – такі ключові кар'єрні етапи "одеського періоду" Н.М.Шинкермана. Одночасно Наум Мойсейович виконував роботу прозектора у 2-й клінічній лікарні м. Одеси.

У червні 1941 року, коли II світова війна охопила територію СРСР, Н.М.Шинкерман був призваний до лав Радянської армії, де пройшов шлях від лікаря-спеціаліста (патологоанатома) до Головного патологоанатома 4-го Українського Фронту, за заслуги нагороджений медалями, орденами, Чехословацьким воєнним хрестом. Цікаво, що у документах немає пояснення того, чому остання нагорода була отримана у 1939 році – це своєрідна "біла пляма" у біографії відомого пато-

лога. У 1943 році Н.М.Шінкерман вступив до лав компартії. По закінченні війни у військовому званні майор – призначений на посаду Головного патологоанатома Прикарпатського Військового Округу, на якій був до липня 1946 року, але одночасно за сумісництвом (з вересня 1945 року) – виконує обов'язки завідувача кафедри патологічної анатомії Чернівецького медичного інституту. Останній – переорганізований, після окупації Буковини у жовтні 1944 року, з 2-го Київського медичного інституту.

Хоча в архіві обласного патологоанатомічного бюро збереглися протоколи патологоанатомічних розтинів, які датовані ще 1918 роком і пізніше, слід визнати, що у 1945 році патологоанатомічна служба на Буковині практично не функціонувала, а на кафедрі викладали спеціалісти не патологоанатомічного профілю. У зв'язку із цим на плечі Н.М.Шінкермана лягло тяжке завдання створення не тільки повноцінної кафедри патологічної анатомії, але і повторної організації прозекторської роботи у краї у всіх її напрямках. Тому Наума Мойсейовича слід вважати справжнім засновником кафедри патологічної анатомії та всієї патологоанатомічної служби на Буковині.

Значний обсяг організаторської роботи за медичним профілем, який доводилося виконувати професору Н.М.Шінкерману, активна участь у немедичній публіцистиці, а, можливо, і вимоги того часу (з початку наукової діяльності і на момент захисту докторської дисертації, у Наума Мойсейовича було опубліковано

24 наукові праці) пояснюють порівняно невелику кількість опублікованих ним особисто чи у співавторстві наукових медичних праць - трохи більше п'ятдесяти. Проте, в активі у Наума Мойсейовича значаться: власна докторська дисертація на тему "Материалы к патологической и нормальной морфологии щитовидной железы в Буковинском эндемическом очаге зобной болезни" (1955 р.), монографія, створений музей макро- і мікропрепаратів та плеяда учнів – 8 докторських та 8 кандидатських дисертацій з різних галузей медицини. Особливо слід відзначити таких відомих в Україні та за її межами послідовників професора Н.М.Шінкермана як академіка АМН України, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, професора Д.Д.Зербіно та дійсного члена Міжнародної Академії Патології (Нью-Йорк, США) професора В.С.Прокопчука, які і нині живі та здорові.

У 1957 р. доктор медичних наук Н.М.Шінкерман затверджений Вищою Атестаційною Комісією (тоді вона відала присвоєнням і вчених звань) у вченому званні професора кафедри "патологічна анатомія". Але шлях до цього визнання був нелегким, особливо, якщо проаналізувати те, що можна прочитати в документах, як кажуть, "поміж рядків". У лютому-місяці 1953 р. Н.М.Шінкерман пише на ім'я ректора (в оригінальному документі "директора") заяву, в якій вказує, що у зв'язку із серйозними сімейними обставинами, вкрай негативним впливом чернівецького клімату на серцево-судинну систему, просить звільнити його із займаної посади і тим самим дати можливість змінити місце роботи. Тут варто згадати вищеназвану судову справу щодо встановлення особи Н.М.Шінкермана, та значення для СРСР 1953-го року. Заяву задовільнено, але далі, до квітня 1955 року (захист докторської дисертації), нічого за документами встановити не вдається. Наказ же про затвердження Н.М.Шінкермана на посаді завідувача кафедри датований 11 квітня 1956 р.

З новою силою продовжується багатогранна діяльність професора Н.М.Шінкермана. Лекції студентам і лікарям, які назавжди закарбовуються в пам'яті, змістовні кафедральні наради, діагностична робота, клініко-патологоанатомічні конференції, розробка нових наукових напрямків, громадська діяльність – про це свідчать друквані документи, фотографії і свідчення очевидців, які і нині працюють на кафедрі: доценти Е.М.Александрова та І.Ф.Курченко, старший лаборант С.Д.Ташук, а також лікар-патологоанатом М.О.Колачова.

У 1968 р. Н.М.Шінкермана, наказом по медичному інституту, було занесено на дошку пошани, а у 1969 році ім'я Наума Мойсейовича внесено до "Книги Пошани інституту", одночасно із його виходом на заслужений відпочинок.

Кафедральна нарада під головуванням професора Н.М.Шінкермана,
ліворуч: Е.М.Александрова, С.Д.Ташук, праворуч: В.С.Прокопчук

Залишивши кафедру, Н.М.Шінкерман нетривалий час ще працював прозектором в обласній клінічній лікарні, а потім виїхав на постійне проживання у м. Москву, де жив до свого 91-го дня народження.

Співробітники нинішньої кафедри патологічної анатомії та судової медицини Буковинського держав-

ного медичного університету завжди будуть пам'ятати заслуги професора Н.М.Шінкермана як патолога, педагога, видатного організатора, непересічної особи, яка своїм яскравим прикладом буде завжди надихати на творчість, боротьбу та поступ.